

Верка Сашева
ЗА ЕДИН ТИП (НЕ)СЪГЛАСУВАНЕ
В РАЗГОВОРНАТА РЕЧ

Verka Sasheva

ABOUT A TYPE OF (DIS)AGREEMENT IN
BULGARIAN COLLOQUIAL SPEECH

Abstract: This article deals mainly with the morphosyntactic (grammatical) (dis)agreement between subject and predicate in colloquial speech where the subject is followed by a noun structure with the preposition *with*. The reasons for the violation of grammatical agreement are sought. The relationship between morphosyntactic and semantic (logical) (dis)agreement is analyzed. Conclusions are made about which subject–predicate agreement in the considered structural model is most often violated in conversational discourse. The main reasons for grammatical or logical disagreement are sought in the subjective word order (rheme–theme) and the fragmentation of speech, characteristic of colloquial syntax.

Keywords: morphosyntactic (grammatical) (dis)agreement, semantic (logical) (dis)agreement, noun structure with the preposition *with*.

Като част от устната комуникация неподготвеното всекидневно общуване (разговорната реч) е добре проучено. Обикновено изясняването на същността и особеностите на българската разговорна реч става чрез разглеждане на отношението *книжовен език – разговорна реч – диалекти*. В съпоставка, от една страна, с другите не книжовни устни форми на комуникация – жаргона и диалектите (вж. Тишева 2011: 340), а от друга страна, с нормативните прояви на устна комуникация (публична официална устна реч – политическите речи, медийната устна реч (вж. Тишева 2012: 208), академичното слово и др.) разговорната реч се уста-

новява като напълно самостоятелна форма със специфични фонетични, морфологични, синтактични, лексикални особености.

Целта на настоящото изследване е да се разкрие един тип отклонение от морфо-синтактичното или семантичното съгласуване между подлога и сказуемото в разговорната реч, когато е налице конструкция от подлог + предложно-именно съчетание с предлог „с“.

I. Проблемът за (не)съгласуването между подлога и сказуемото в граматичната литература

Константин Попов в Академическата граматика говори за „отклонения от правилото за съгласуване на сказуемото с подлога“, като очертава главно два вида отклонения: 1) подлог в мн.ч. и сказуемо в ед.ч.; 2) подлог в ед.ч. и сказуемо в мн.ч. (ГСБКЕ 1983: 146–155). Мони Алмалех (Алмалех 1993: 26) изследва съгласуването на подлога и сказуемото, когато във функция на подлог е едно от съществителните от словосъчетание, в което две съществителни се свързват чрез прилагане (*вдигнаха се ята гарвани, грачеха ята врани*). Авторът въвежда термините *първичен и вторичен семантичен субект*, така че в случая съгласуването е семантично. П. Осенова разглежда 3 типа несъгласуване между подлога и сказуемото с оглед на Опорно фразовата граматика: 1. Морфо-синтактичното съгласуване се запазва, нарушено отношение между синтактико-семантичното и семантичното съгласуване (*Вие сте дошли рано!*); 2. Морфо-синтактичното съгласуване се нарушава, надделява семантичното (*Вие сте поканена*); 3. Разминавания между морфо-синтактично и синтактико-семантично съгласуване (*Част от хората дойдоха/?дойде*) или морфо-синтактично и семантично: *Град Велико Търново е разположен, В. Търново е разположено* (вж. Осенова 2019: 202–209). Изхождайки от тези постановки на Осенова, ще разгледаме отношението между морфо-синтактичното (не)съгласуване и семантичното на подлога и сказуемото при именни фрази с предлог „с“ в разговорната реч, проблем, който досега остава незасегнат в проучванията на проблемите на разговорния дискурс. Под морфо-синтактично (не)съгласуване се има предвид граматическото (не)съгласуване, а под семантично (не)съгласуване – логическото: „Грамматическото съгласуване е формално, т.е. се отнася до съгласуване на форми, и е подчинено на граматическите правила, а ло-

гическото е смислово и е подчинено на логическите правила и изисквания.“ (Попов 1988: 6).

II. Морфо-синтактично (не)съгласуване – семантично (не)съгласуване

1. Морфо-синтактично (граматическо) несъгласуване – семантично (логическо) съгласуване. Фактори, определящи несъгласуването

Първият фактор, който можем да посочим, за граматичното несъгласуване между сказуемото и подлога е **лексико-семантичният подклас съществително**, с което е изразен или дублиран подлогът. Ако то е събирателно съществително, семантичното съгласуване компенсира морфо-синтактичното:

(1) В: *Ед\ин \месец 24-и юли до 24-и \авгус та\ка й е би\ леть / ъ: |въздиша| а се\га пла\нъ е в / се\га във \сряда със \леля си и със \всичкити там \цялата фа\миллия да о\тидат / \Сашо има: чи къ\де \беше / Раба\диново ли \беше \някакъв \някакви бун\гала на МЕИ-то / и едно бун\гало да \земат / о\баче \няма да сто\ят \Стефчо и \Верито и съ \върнът // \може би и \Жени / тва \вечи не съ знай още / не са на\прайли \плановити но \Верито и \Стефчо и съ \върнат \щото той \трява дъ / шъ \има \мал\ко \отпуска \няколко \дена \само та ей та\кива ей та\кива ги |мъ\дрят.*

<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0012.txt>

В (1) пример подлогът, изразен със събирателното съществително „фамилия“, което е в единствено число, изисква сказуемо също в ед.ч.: *цялата фамилия да отиде*, затова е налице морфо-синтактично несъгласуване. Доколкото вършителят обаче е колективен, може да се говори за семантично съгласуване. Когато вършителят е колективен или групов субект, трудността да бъде еднословно назован, се преодолява на езиково равнище чрез изпускане на подлога: *едно бунгало да заемат; ей такива ей такива ги мъдрят*. Въпреки че на синтактично равнище подлогът е експлициран или дублиран чрез съществително от ед.ч., на функционално-семантично и дискурсно равнище колективният или групов субект е ясен от констигуацията – това са членовете на фамилията. Смесовото интерпретиране на фразата зависи изцяло от екстралингвистичните фактори и спецификите на разговорната реч, в случая паузата е определяща за еднозначното

декодиране на смисъла. Ако е налице по-голяма пауза и недоизказване (*със \леля си и със...*), то „всичките“ минава към групата на подлога и е налице дублиран подлог. Дублирането на подлога, характерна особеност на разговорния синтаксис, също в случая способства за тази несъгласуваност, тъй като двете лексеми, изразяващи тази главна част на изречението (*всичките, фамилия*), са с различни граматически значения за число (мн.ч. и ед.ч.). От този анализ може да се направи изводът, че причина за несъгласуването са граматическите значения на дублиращата подлога дума, които не съвпадат с тези на същинския подлог.

Книжовният неразговорен словоред предполага следната позиция на сказуемото и на неговите аргументи в субектно-предикатно-обектната структура на изказването: подлог – сказуемо – пряко допълнение – непряко допълнение (субект – предикат – обект (SVO) – *Сашо да отиде с леля си и с всичките там*). Промяната в словоред на непрякото допълнение спрямо сказуемото и доближаването му до подлога има прагматично значение. Както твърди Й. Тишева (Тишева 2019: 231), „преместване на елемент от областта след глагола в областта пред него“ цели да се обозначи новата или важната, открояващата се според говорещия информация. Така това преместване на именната група с предлог „с“ отпред преди глагола сказуемо се свързва с процеса на фокусиране, на преден план излиза новата информация (рема, фокус).

Като втори фактор за настъпилото морфо-синтактично несъгласуване може да се посочи **отдалечаването на подлога от сказуемото** поради спецификите на разговорния синтаксис, които зависят от екстралингвистичните фактори – накъсаност на речта, наличие на повторителни конструкции, преход към нова тема и др.:

(2)

А: Ами той не е ли \женен?

В: Той с же\на си и с ди\тету си // на\ли ти раз\правях вед\нъж той \женен за ис\панка пък / кат \беши в \Англия съ о\ жени за ис\панка и \имат едно мо\миченци на 3-4 го\дини / май и \повичи \станъ \вечи та\ тримата съ при\бират от А\мерика / там \нещо не му ха\реса ли как\во ли там \бяха \няколко го\дини // но \бабата ви\дя свят де! тя \ходиши да \гледа ди\тету//

<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0012.txt>

Отново се наблюдава специфичният разговорен словоред – субективен вместо обективния. Според теорията за актуалното членение на речта при книжовното изказване движението е от темата (познатата информация) към ремата (новата информация), т.нар. обективен словоред. Говорещият по своя преценка бърза да съобщи важната информация, която в случая е, че глаголното лице извършва действието (приписва му се предикативен признак) съвместно с някого: *Той с жена си и с дитето си..... бяха \ няколко го\дини* вм. *Той беше няколко години в Америка с жена си и детето си*. В тази конструкция предлогът „с“ може да се замести със съчинителния съюз „и“, без това да промени съществено смисъла на фразата: *Той, жена му и детето му бяха...* Тази замяна е възможна и поради значението на предлога „с“, който изразява в някакъв смисъл съвместност, която може да се възприеме като средство, общност, присъщност (Георгиев 1999: 103). Все пак прагматично различие между двете фрази можем да търсим, защото при съчинителното свързване езиково изразените еднородни подлози говорят за равнопоставеност между субектите на действието/състоянието, докато при предложно-именния подлог акцентът е върху лицето, чиято корелация е осъществена с местоимението *той*.

Морфо-синтактичното несъгласуване в **репликата реакция** се определя от **контекста**, и по-точно от морфологичните показатели (лице и число) на глагола казано в **репликата стимул**:

(3)

А: *Къде ходи снощи?*

Б: *С Иван ходихме на дискотека.* (PP)

(4)

А: *Къде ходихте снощи?*

Б: *С Иван ходихме на дискотека.* (PP)

В една и съща реплика (*С Иван ходихме на дискотека*) в зависимост от контекста може да се говори за граматично съгласуване (в (4) пример) и за граматично несъгласуване (в (3) пример). Глаголната форма за единствено число в репликата стимул в (3) пример (*Къде ходи снощи?*) предполага комуникантът да отговори отново с глаголна форма в единствено число (*Аз ходих с Иван на дискотека*). Докато в (4) граматическото съответствие между

глаголните форми в репликата стимул и в репликата реакция говори за морфо-синтактично съгласуване.

2. Морфо-синтактично несъгласуване – семантично несъгласуване между подлога и сказуемото

В предложно-именното словосъчетание невинаги може смислово предлогът „с“ да се замени със съчинителния съединителен съюз „и“, затова в тези употреби не може да се говори за разширен подлог:

(5) ас с н'акои от т'ах сме връсн\ици / з\аедно р\аснахме /з\аедно ст\авахме изв\есни / т\е п\об\ързо разб\ирь се // не с\е притесн\их и

Пример (5) илюстрира морфо-синтактично несъгласуване (подлог в ед.ч. – аз; съставно именно сказуемо в мн.ч. – сме връсници) и семантично несъгласуване. Неправилен граматически и смислово е изразът: *Аз и някои от тях сме връстници. Тъй като е нарушено и логическото съгласуване, вече може да се говори не само за словоредна особеност на разговорния синтаксис, а и за граматически и логически неправилен израз (срв. с Аз съм връстник с някои от тях). Ако подлогът е изразен с личноместоименна форма от мн.ч., независимо от това дали следващата конструкция с предлога „с“, ще се разглежда като част от разширения подлог, или като непряко допълнение, то е налице и морфо-синтактично, и семантично съгласуване:

(6) В: Шъ \видим да\ли \тоя план да\ли шъ съ осъще\стви \ много ми съ \иска то и аз \колко - \колко съм с бас\тунчето шъ \дойда ама \толкова - \колкото-\толкова та\ка де - те не са съ \ виждали с мом\четата не съ съ \виждали на \Нечиту: //

(7) А: А / ми те с \Жени ни съ \бяха \виждали на\ли аз ги запоз\навах пък що ос\танало със //

<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0012.txt>

В (7) пример трудно може да се говори за разширен подлог, защото изказване от типа: Те и Жени не се бяха виждали, е граматически и семантично нецелесъобразно. По-скоро се наблюдава преместване на аргумента (с Жени) в лявата периферия, преди глагола сказуемо, отново с прагматична цел.

3. Морфо-синтактично съгласуване – семантично несъгласуване

К. Попов отбелязва, че „личните местоимения *ние/вие* могат да изразяват подлога диференцирано, като се свързват предположно с други имена или местоимения“ (ГСБЕ 1983: 145). От значение е както семантиката на местоимението (*ние* = аз + ти, той...; *вие* = ти + той, тя...), така и категорията лице и число на личностоименния подлог:

(8) Б: // *ние с мамето се наядохме между другото* //
<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0004.txt>

В (8) пример отново е налице разширен подлог, изразен с местоимение и предложно-именна конструкция с предлог „с“, който означава извършване на съвместно действие. Спазено е морфо-синтактичното съгласуване между подлога и сказуемото (и двете са в 1 лице, мн.ч.), но семантичното съгласуване не е пълно. Примерът подсказва, че *Ние с мамето* = аз и мамето се наядохме или аз с мамето се наядох; а не: *ние* (аз и той, ти и т.н.) и мамето се наядохме. В случая „с мамето“ доуточнява подлога „ние“. Предлогът „с“ не е семантично еквивалентен на съчинителния съюз „и“ (смисълът не е: **Ние и мамето се наядохме*) за разлика от (2) пример (*Той с жена си бяха няколко години в Америка* = *Той и жена му бяха няколко години в Америка*). Структурно и семантично тези конструкции – подлог *ние/вие* + с + име/местоимение, са близки до удвоения подлог, но не е изпълнено най-важното условие за пълна кореферентност на елементите, с които той се означава. Можем да говорим за частично експлицирана кореферентност, доколкото липсва част от втория елемент: *Ние, аз и мама, се наядохме*. К. Попов определя такива конструкции като следствие от синтактична контаминация, привеждайки следния пример: „*Ние с Калина тръгнахме мълчаливо* (Елин Пелин) е възникнал по същия начин: *Ние тръгнахме мълчаливо* – *Аз и Калина тръгнахме мълчаливо* – *Ние с Калина тръгнаме мълчаливо*“ (Попов 1988: 9). Подобни синтактично контаминирани конструкции с подлог второ- или третоличното местоимение за мн.ч. – *ние* и *вие*, заедно с предлог „с“ и име, са с висока фреквентност в разговорната реч. В словоредно отношение именната конструкция с предлога „с“ може да е и в дясната периферия, т.е. да е след глагола сказуемо, а подлогът да не е граматически експлициран чрез местоимението *ние*, но логически се подразбира от глаголната флексия:

(9) А: // и след \малко/ \нещю кво си го\говорим с \коциту (ФС)/ и ми\лен мно: на пре\късва//

<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0009.txt>

(10) А: // и: \викам// тъй и тъ:й/ \викам/ шо не ми ка\за/ че \няа: си \ходим на \село? тя \сеа: \исках да са \видя с тях/ и тя ми \каза чи \няа да си \ходим на \село и аз \викам// то \викам (Ф - сме-ят се) и излязахми със \майкини/ о\тидахме на пана\ура/ повър\ тяхми са \малку там/ \возихми са със се\стра ми на е\на/ \люлка/ та\кава ед\на бале\рина

<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0009.txt>

В широкия контекст на разговора става ясно, че в (9) пример обобщеният субект е говорещото лице и Коцето (*ние* = аз и Коцето). От контекста на целия разговор, от който е експлициран (10) пример, се разбира, че местата на люлката са две и съответно репликата „возихме са със сестра ми“ е семантично еквивалентна на „Ние се возихме“, или „Аз и сестра ми се возихме“ (*аз се возих със сестра си*). Тези синтактично контаминирани подлози (*ние със сестра ми*) се появяват и като следствие от тенденцията към икономия на езиковите средства в битово-разговорната сфера, вместо: *Бяхме със сестра ми. Двете се возихме*. В първата конструкция от (10) пример (*излязахме със майкини*) местоимението *ние* включва семантично ‘аз и сестра ми’, словоредът е неутрален със спазено съгласуване без контаминиран подлог (субект – предикат – непряк обект, SVO). Контактната позиция на предложно-именното съчетание (*с със сестра ми*) с подлога и словоредното му разместване спрямо тази главна част на изречението обикновено е критерий, за да диференцираме аргументите на глагола казуемо (разширения подлог от непрякото допълнение). Но както се вижда от (10) пример, това невинаги е достатъчен критерий, затова не може да се определи като абсолютен.

От разгледаните примери (8, 9, 10) с подлог *ние* + предлог *с* + име можем да направим извода, че **широкият контекст** е факторът, който определя дали става въпрос за синтактично контаминирана конструкция и изразяване на подлога диференцирано (*ние със сестра ми* = аз и сестра ми), или за преместено непряко допълнение в лявата периферия и самостоятелно експлициран подлог чрез първоличното местоимение *ние* (*ние с мамини излязохме/ние излязохме със майкини* = аз и сестра ми излязохме с майкини).

Възможно е след предлога да следва не само име, а и друго местоимение:

(11) Г: //а:\ми/ от гю\веча ли **ше я\деме с тебе**/ \няа ли си \сипваш \ти?// Б: //\н:е//

<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0004.txt>

(12) К1/д\а/ **познаваме се с него**/

<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0003.txt>

Това частично допълване на липсващия подлог *ние* от друго местоимение в предложно-именна конструкция (*с тебе*) също е прагматично обусловено: срв. *От гювеча ли ние ще ядем/ От гювеча ли ние с тебе ще ядем/ От гювеча ли ще ядем с тебе*. Целта на говорещия е ясно да подчертае на адресата, че заедно ще извършат действието, точно *ние с тебе*, което семантично е равнозначно на *ние, аз и ти*, а не на *ние и ти*. В (12) пример *ние* включва *аз* и *той*, като отново се наблюдава синтактична контаминация (ср. *Познаваме се/ Ние се познаваме/ Аз се познавам с него*). Вследствие на тенденцията на излишеството подлогът се допълва семантично с предложно-местоименното словосъчетание *с него (с тебе)*. Езиково изразеният като непряко допълнение обект всъщност се включва в субекта на действието, наблюдава се граматическо и логическо несъответствие. Това подчертаване от страна на говорещия на определен участник в извършване на глаголното действие езиково може да се експлицира и чрез изразен подлог с мъжколичното числително редно *двамата* + предлог *с* + име/местоимение:

(13) А: Да доб\ре ама Мари\ета \няа ли \отпуска или \нещю //

В: Сеп\тември \месец на\чалуതു шъ дойдат \двамата с \Костя и шъ я ос\тавят нея \обачи шъ я ос\тавят пот поне\чителството на \чичу \Федя // и тя лей от се\га го\реци \сълзи \викъ \нямъ да \мам \никва свобо\да \чичу \Федя шъ мъ \хвани за \шиятъ цот тя от \първи сеп\тември \почва ъ:

<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0012.txt>

Разширеният подлог *двамата с Костя* се съгласува граматически по число със сказуемото *дойдат*, като семантично също означава множествен субект (*двамата с Костя* = *Мариета и Костя*), но до известна степен контекстът определя точно този множествен субект (в случая не става въпрос за две лица и за още

едно, което се казва Костя). Затова можем да говорим за частична семантична съгласуваност, или за известна степен на семантична несъгласуваност. Числителното *двамата* има същата функция на дискурсно равнище като *ние* (пример 8, 9, 10).

Подчертаването на определен участник в комуникативния акт може на езиково равнище да става чрез няколко езикови маркера. Тази информация граматически се експлицира три пъти в (14) пример – чрез глаголната флексия, чрез местоимението *него* и чрез съществителното *Марио*:

(14) Б:\марио \който е\дин път ей тук \бяхте на вратата с \него?/

Наблюдава се морфо-синтактично съгласуване по число и лице (*ние бяхме на вратата с него, с Марио*), а всъщност е дублирано формално непрякото допълнение. Налице е семантично несъгласуване, защото *ние бяхме на вратата с него* означава ‘аз и той, марио’, а не ‘ние и той’.

Дори в (15) пример, където не е нарушено нито морфо-синтактичното съгласуване, нито семантичното, словоредът е обрнат, а репликите накъсани – типични особености за разговорните изказвания:

(15) Б:[\тоя чо\век \дето \миналия път] като **бях и аз със \него** (жжж-посочва А) при теб в \офиса **дой\де** със \кембъла / той ли е \марио?

<http://bgspeech.net/bg/resources/archive/0015.txt>

От анализиранияте примери могат да се направят следните изводи:

1. В разговорната реч се наблюдава морфо-синтактично или семантично несъгласуване между сказуемото и подлога, когато следва предложно-именно/местоименно словосъчетание с предлог „с“. Причините са както лингвистични (значението на предлога „с“ и на първо- и второличните местоимения, семантиката на съществителното, чрез което е изразен подлогът и др.), така и екстралингвистични (контекстът на ситуацията, непринудеността на разговорната реч, интенцията на говорещия). Както и повечето езикови явления, така и този тип несъгласуване е прагматично обусловено.

2. В разговорната реч специфичният модел на преместване на един от аргументите на глаголите сказуеми – непрякото до-

пълнение, изразено чрез предложно-именно словосъчетание с предлог „с“, води до нарушаване на граматическото съгласуване между подлога и сказуемото. От прагматична гледна точка това е провокирано от желанието на говорещия да изтъкне новата информация, като дори в логически план води до отъждествяване на вършителя на действието с непрекия обект, на езиково равнище предлогът „с“ става еквивалентен на съчинителния съюз „и“, а на граматично равнище множественият субект изисква глагол в множествено число. По този начин словоредните промени, типични за разговорния синтаксис, експлицират граматическо несъгласуване между подлога и сказуемото, но логическото съгласуване между субекта, предиката и обекта на действието се запазва.

3. Анализираният ексцерпиран материал от сайта за разговорни ресурси показва различно съотношение между случаите на морфо-синтактичната и семантичната съгласуваност, като с по-голяма фреквентност е нарушаването на семантичното съгласуване при синтактично контаминирани конструкции.

4. Като се имат предвид спецификите на разговорната комуникативна сфера, разгледаното нарушаване на морфо-синтактичната и на семантичната съгласуваност не бива да се абсолютизира и да се схваща като грешка, а по-скоро – като синтактично явление, характерно за разговорната реч.

БИБЛИОГРАФИЯ

Алмалех 1993: Алмалех, М. *Семантика и синтаксис. Семантика на безпредложни словосъчетания от две съществителни имена в съвременния български книжовен език.* София: УИ „Св. Климент Охридски“. // **Almaleh 1993:** Almaleh, M. *Semantika i sintaksis. Semantika na bezpredlozhni slovosachetania ot dve sashtestvitelni imena v savremennia balgarski knizhoven ezik.* Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.

Георгиев 1999: Георгиев, Ст. *Морфология на българския книжовен език.* В. Търново: Абагар. // **Georgiev 1999:** Georgiev, St. *Morfologia na balgarskia knizhoven ezik.* V. Tarnovo: Abagar.

ГСБКЕ 1983: *Грамматика на съвременния български книжовен език.* Стоянов, Ст. (отг. ред.), том 2. София: Институт за български език.

// **GSBKE 1983:** *Gramatika na savremennia balgarski knizhoven ezik.* Stoyanov, St. (otg. red.), tom 2. Sofia: Institut za balgarski ezik.

Осенова 2019: Осенова, П. Типове несъгласуване между подлога и сказуемото в българския език. – В: *Aut inveniam viam, aut faciam. Сборник в чест на чл.-кор. проф. д.ф.н. Стоян Буров.* М. Илиева (отг. ред.). В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 202–209. // **Osenova 2019:** Osenova, P. Tipove nesaglasuvane mezhdru podloga i skazuemoto v balgarskia ezik. – В: *Aut inveniam viam, aut faciam. Sbornik v chest na chl.-kor. prof. d.f.n. Stoyan Burov.* М. Ilieva (otg. red.). V. Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 202–209.

Попов 1988: Попов, К. *Синтактичното съгласуване в българския език.* София: Народна просвета. // **Popov 1988:** Popov, K. *Sintaktichното saglasuvane v balgarskia ezik.* Sofia: Narodna prosveta.

Тишева 2011: Тишева, Й. Прагматичните маркери в българската разговорна реч. – В: *Българският език и литература в славянски и неславянски контекст.* Сегед, Унгария, 340–347. // **Tisheva 2011:** Tisheva, Y. Pragmatichnite markeri v balgarskata razgovorna rech. – В: *Balgarskiyat ezik i literatura v slavyanski i neslavyanski kontekst.* Seged, Ungaria, 340–347.

Тишева 2012: Тишева, Й. За диалогичните модели на диалогичното общуване. – В: *Време и история в славянските езици, литература и култури. Сборник с доклади от Единадесети национални славистични четения, 19–21.04.2012 г., том 1. Езикознание.* София: УИ „Св. Климент Охридски“, 205–212. // **Tisheva 2012:** Tisheva, Y. Za dialogichnite modeli na dialogichното obshtuvane. – В: *Vreme i istoria v slavyanskite ezitsi, literaturi i kulturi. Sbornik s dokladi ot Edinadeseti natsionalni slavistichni chetenia, 19–21.04.2012 g., tom 1. Ezikoznanie.* Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 205–212.